

ΘΕΩΡΙΑ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΟ

► ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΖΗΤΗΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΙΜΗ

$$\text{Σημείου A (A} \rightarrow \text{B)} : E_D = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P_A}{Q_A} = \frac{Q_B - Q_A}{P_B - P_A} \cdot \frac{P_A}{Q_A}$$

$$\text{Σημείου B (B} \rightarrow \text{A)} : E_D = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P_B}{Q_B} = \frac{Q_A - Q_B}{P_A - P_B} \cdot \frac{P_B}{Q_B}$$

$$\text{Σημείου A (A} \rightarrow \text{B)} : E_D = \beta \cdot \frac{P_A}{Q_A} \quad \text{Ισχύει μόνο όταν υπάρχει γραμμική συνάρτηση ζήτησης}$$

$$\text{Σημείου B (B} \rightarrow \text{A)} : E_D = \beta \cdot \frac{P_B}{Q_B} \quad \text{Ισχύει μόνο όταν υπάρχει γραμμική συνάρτηση ζήτησης}$$

$$\text{Τόξου AB} : E_{AB} = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P_A + P_B}{Q_A + Q_B}$$

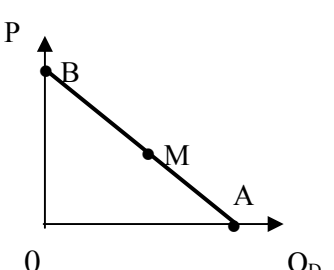
$$\text{Με ποσοστά} : E_D = \frac{\frac{\Delta Q}{Q_1} \cdot 100}{\frac{\Delta P}{P_1} \cdot 100} \quad \begin{array}{l} \text{(ποσοστιαία μεταβολή Q)} \\ \text{(ποσοστιαία μεταβολή P)} \end{array}$$

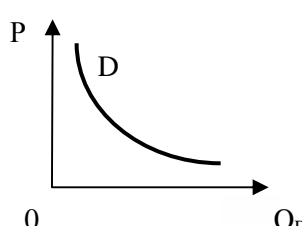
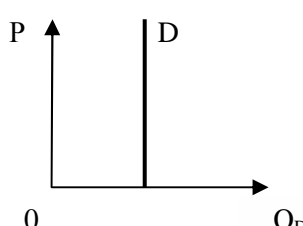
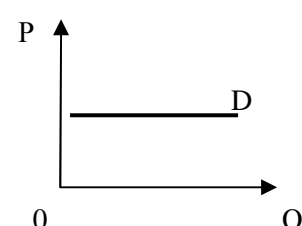
► ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

$$\text{Συνολική δαπάνη καταναλωτών (ΣΔ)} = \text{Συνολικά έσοδα επιχειρήσεων (ΣΕ)} = P \cdot Q$$

Περιπτώσεις ελαστικότητας ζήτησης ως προς την τιμή και καμπύλης ζήτησης

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΜΑΡΙΝΟΣ

<p>A) Καμπύλη ζήτησης που είναι ευθεία γραμμή και τέμνει τους δύο άξονες (τον άξονα των ποσοτήτων στο σημείο A και τον άξονα των τιμών στο σημείο B)</p> 	<p>Στο σημείο A (όπου $P = 0$) έχουμε $E_D = 0$, δηλαδή έχουμε πλήρως ανελαστική ζήτηση</p>	<p>$E_D = 0$: καθώς μεταβάλλεται η τιμή του αγαθού P, η ζητούμενη ποσότητα Q_D παραμένει αμετάβλητη.</p>
	<p>Στο σημείο B (όπου $Q_D = 0$) έχουμε $E_D \rightarrow +\infty$, δηλαδή έχουμε τελείως ελαστική ζήτηση</p>	<p>$E_D \rightarrow +\infty$: στην ίδια τιμή P, η ζητούμενη ποσότητα Q_D είναι απεριόριστη (αδύνατο στην πράξη).</p>
	<p>Στο σημείο M (μέσο της ευθείας) έχουμε $E_D = 1$, δηλαδή έχουμε μοναδιαία ελαστικότητα</p>	<p>$E_D = 1$: η ποσοστιαία μεταβολή της τιμής P είναι ίση με την ποσοστιαία μεταβολή της ζητούμενης ποσότητας Q_D (σε απόλυτες τιμές).</p>
	<p>Σε όλα τα σημεία μεταξύ A και M έχουμε $E_D < 1$, δηλαδή έχουμε ανελαστική ζήτηση</p>	<p>$E_D < 1$: η ποσοστιαία μεταβολή της τιμής P είναι μεγαλύτερη από την ποσοστιαία μεταβολή της ζητούμενης ποσότητας Q_D (σε απόλυτα).</p>
	<p>Σε όλα τα σημεία μεταξύ M και B έχουμε $E_D > 1$, δηλαδή έχουμε ελαστική ζήτηση</p>	<p>$E_D > 1$: η ποσοστιαία μεταβολή της τιμής P είναι μικρότερη από την ποσοστιαία μεταβολή της ζητούμενης ποσότητας Q_D (σε απόλυτα).</p>

<p>B) Ισοσκελής υπερβολή</p> <p>Κατά μήκος της ισοσκελούς υπερβολής η ελαστικότητα τόξου είναι μοναδιαία δηλαδή $E_D = 1$</p>	<p>Γ) Ευθεία κάθετη στον οριζόντιο άξονα των ποσοτήτων (Q_D)</p> <p>Σε όλα τα σημεία έχουμε πλήρως ανελαστική ζήτηση δηλαδή $E_D = 0$</p>	<p>Δ) Ευθεία παράλληλη στον οριζόντιο άξονα των ποσοτήτων (Q_D)</p> <p>Σε όλα τα σημεία έχουμε τελείως ελαστική ζήτηση δηλαδή $E_D \rightarrow +\infty$</p>
--	---	---

**Σχέση ελαστικότητας ζήτησης ως προς την τιμή και συνολικής δαπάνης
(με χρήση μικρών αριθμητικών παραδειγμάτων)**

<p>Αν $E_D > 1$ τότε σημαίνει ότι:</p> <p style="text-align: center;">$\Delta Q (\%) > \Delta P (\%)$</p> <p>Η συνολική δαπάνη καταναλωτών (ΣΔ) ακολουθεί τη μεταβολή της ζητούμενης ποσότητας π.χ.</p>	<p>Αν $E_D < 1$ τότε σημαίνει ότι:</p> <p style="text-align: center;">$\Delta Q (\%) < \Delta P (\%)$</p> <p>Η συνολική δαπάνη καταναλωτών (ΣΔ) ακολουθεί τη μεταβολή της τιμής π.χ.</p>	<p>Αν $E_D = 1$ τότε σημαίνει ότι:</p> <p style="text-align: center;">$\Delta Q (\%) = \Delta P (\%)$</p> <p>Η συνολική δαπάνη καταναλωτών (ΣΔ) παραμένει σταθερή π.χ. (με ελαστικότητα τόξου)*↓</p>																																										
<table border="1" style="border-collapse: collapse; margin: auto;"> <thead> <tr><th></th><th>P</th><th>Q_D</th><th>ΣΔ</th><th> E_D </th></tr> </thead> <tbody> <tr><td>A</td><td>25</td><td>10</td><td>250</td><td rowspan="2" style="text-align: center; vertical-align: middle;">5</td></tr> <tr><td>B</td><td>20</td><td>20</td><td>400</td></tr> </tbody> </table>		P	Q _D	ΣΔ	E _D	A	25	10	250	5	B	20	20	400	<table border="1" style="border-collapse: collapse; margin: auto;"> <thead> <tr><th></th><th>P</th><th>Q_D</th><th>ΣΔ</th><th> E_D </th></tr> </thead> <tbody> <tr><td>A</td><td>10</td><td>40</td><td>400</td><td rowspan="2" style="text-align: center; vertical-align: middle;">0,5</td></tr> <tr><td>B</td><td>5</td><td>50</td><td>250</td></tr> </tbody> </table>		P	Q _D	ΣΔ	E _D	A	10	40	400	0,5	B	5	50	250	<table border="1" style="border-collapse: collapse; margin: auto;"> <thead> <tr><th></th><th>P</th><th>Q_D</th><th>ΣΔ</th><th> E_D </th></tr> </thead> <tbody> <tr><td>A</td><td>15</td><td>30</td><td>450</td><td rowspan="2" style="text-align: center; vertical-align: middle;">1*</td></tr> <tr><td>B</td><td>10</td><td>45</td><td>450</td></tr> </tbody> </table>		P	Q _D	ΣΔ	E _D	A	15	30	450	1*	B	10	45	450
	P	Q _D	ΣΔ	E _D																																								
A	25	10	250	5																																								
B	20	20	400																																									
	P	Q _D	ΣΔ	E _D																																								
A	10	40	400	0,5																																								
B	5	50	250																																									
	P	Q _D	ΣΔ	E _D																																								
A	15	30	450	1*																																								
B	10	45	450																																									
<p style="text-align: center;">$A \rightarrow B : E_D = 5 > 1$</p> <p style="text-align: center;">$P \downarrow, Q_D \uparrow$</p> <p style="text-align: center;">ΣΔ αυξάνεται</p>	<p style="text-align: center;">$A \rightarrow B : E_D = 0,5 < 1$</p> <p style="text-align: center;">$P \downarrow, Q_D \uparrow$</p> <p style="text-align: center;">ΣΔ μειώνεται</p>	<p style="text-align: center;">$A \rightarrow B : E_D = 1$</p> <p style="text-align: center;">$P \downarrow, Q_D \uparrow$</p> <p style="text-align: center;">ΣΔ μένει σταθερή</p>																																										

<p>Αν $E_D \rightarrow +\infty$ τότε σημαίνει ότι:</p> <p style="text-align: center;">$\Delta P (\%) = 0$</p> <p>Η συνολική δαπάνη καταναλωτών (ΣΔ) ακολουθεί τη μεταβολή της ζητούμενης ποσότητας π.χ.</p>	<p>Αν $E_D = 0$ τότε σημαίνει ότι:</p> <p style="text-align: center;">$\Delta Q (\%) = 0$</p> <p>Η συνολική δαπάνη καταναλωτών (ΣΔ) ακολουθεί τη μεταβολή της τιμής π.χ.</p>																												
<table border="1" style="border-collapse: collapse; margin: auto;"> <thead> <tr><th></th><th>P</th><th>Q_D</th><th>ΣΔ</th><th> E_D </th></tr> </thead> <tbody> <tr><td>A</td><td>25</td><td>10</td><td>250</td><td rowspan="2" style="text-align: center; vertical-align: middle;">∞</td></tr> <tr><td>B</td><td>25</td><td>20</td><td>500</td></tr> </tbody> </table>		P	Q _D	ΣΔ	E _D	A	25	10	250	∞	B	25	20	500	<table border="1" style="border-collapse: collapse; margin: auto;"> <thead> <tr><th></th><th>P</th><th>Q_D</th><th>ΣΔ</th><th> E_D </th></tr> </thead> <tbody> <tr><td>A</td><td>15</td><td>30</td><td>450</td><td rowspan="2" style="text-align: center; vertical-align: middle;">0</td></tr> <tr><td>B</td><td>20</td><td>30</td><td>600</td></tr> </tbody> </table>		P	Q _D	ΣΔ	E _D	A	15	30	450	0	B	20	30	600
	P	Q _D	ΣΔ	E _D																									
A	25	10	250	∞																									
B	25	20	500																										
	P	Q _D	ΣΔ	E _D																									
A	15	30	450	0																									
B	20	30	600																										
<p style="text-align: center;">$A \rightarrow B : E_D \rightarrow +\infty$</p> <p style="text-align: center;">P σταθερή και $Q_D \uparrow$</p> <p style="text-align: center;">ΣΔ αυξάνεται</p>	<p style="text-align: center;">$A \rightarrow B : E_D = 0$</p> <p style="text-align: center;">$P \uparrow, Q_D$ σταθερή</p> <p style="text-align: center;">ΣΔ αυξάνεται</p>																												

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Γραμμική συνάρτηση της μορφής : $Q_D = \alpha + \beta P$ ($\alpha > 0, \beta < 0$)

- ▶ Δίνεται η συνάρτηση $Q_D = 60 - 2P$.
- ▶ Κατασκευάζουμε ένα πίνακα για τιμές (P): 30, 25, 20, 15, 10, 5 και 0.

Το σημείο M είναι το μέσο του ευθυγράμμου τμήματος AZ.

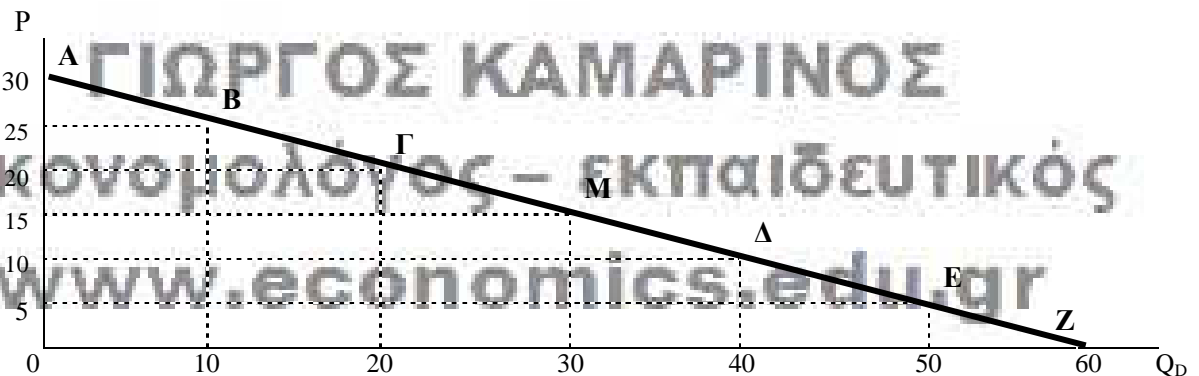
Αυτό προκύπτει ως εξής :

Για $P = 0$ ισχύει $Q_D = 60$ και για $Q_D = 0$ ισχύει $P = 30$.

$$\text{Άρα } P_M = \frac{30}{2} = 15 \quad \text{και} \quad Q_{DM} = \frac{60}{2} = 30$$

	P	Q_D
A	30	0
B	25	10
Γ	20	20
M	15	30
Δ	10	40
E	5	50
Z	0	60

- ▶ Απεικονίζουμε διαγραμματικά τον πίνακα :

- ▶ Υπολογίζουμε σε κάθε σημείο την ελαστικότητα ζήτησης ως προς την τιμή (καθώς μειώνεται η τιμή και στο $Z \rightarrow E$) και τη συνολική δαπάνη των καταναλωτών :

$$A \rightarrow B: \quad E_{DA} = \frac{10 - 0}{25 - 30} \cdot \frac{30}{0} = -\infty \quad \Sigma\Delta_A = 30 \cdot 0 = 0$$

$$B \rightarrow \Gamma: \quad E_{DB} = \frac{20 - 10}{20 - 25} \cdot \frac{25}{10} = -5 \quad \Sigma\Delta_B = 25 \cdot 10 = 250$$

$$\Gamma \rightarrow M: \quad E_{D\Gamma} = \frac{30 - 20}{15 - 20} \cdot \frac{20}{20} = -2 \quad \Sigma\Delta_\Gamma = 20 \cdot 20 = 400$$

$$M \rightarrow \Delta: \quad E_{DM} = \frac{40 - 30}{10 - 15} \cdot \frac{15}{30} = -1 \quad \Sigma\Delta_M = 15 \cdot 30 = 450$$

$$\Delta \rightarrow E: \quad E_{D\Delta} = \frac{50 - 40}{5 - 10} \cdot \frac{10}{40} = -0,5 \quad \Sigma\Delta_\Delta = 10 \cdot 40 = 400$$

$$E \rightarrow Z: \quad E_{DE} = \frac{60 - 50}{0 - 5} \cdot \frac{5}{50} = -0,2 \quad \Sigma\Delta_E = 5 \cdot 50 = 250$$

$$Z \rightarrow E: \quad E_{DZ} = \frac{50 - 60}{5 - 0} \cdot \frac{0}{60} = 0 \quad \Sigma\Delta_Z = 0 \cdot 60 = 0$$

- ▶ Παρατηρούμε ότι :
  - Στο σημείο **A**, όπου η ευθεία τέμνει τον άξονα των τιμών, έχουμε **τελείως ελαστική** ζήτηση.
  - Στα σημεία μεταξύ των **A** και **M** (στα **B, Γ**) έχουμε **ελαστική** ζήτηση.
  - Στο **μέσο M** παρατηρείται **μοναδιαία** ελαστικότητα ζήτησης.
  - Στα σημεία μεταξύ των **M** και **Z** (στα **Δ, Ε**) έχουμε **ανελαστική** ζήτηση.
  - Στο σημείο **Z**, όπου η ευθεία τέμνει τον άξονα των ποσοτήτων, έχουμε **πλήρως ανελαστική** ζήτηση.
  - Στο **μέσο M** παρατηρείται η **μέγιστη συνολική δαπάνη** των καταναλωτών.
  - Στα σημεία τομής με τους άξονες (στα **A, Z**), η συνολική δαπάνη των καταναλωτών ισούται με μηδέν.
  - Στο διάστημα **AM**, όπου υπάρχει **ελαστική** ζήτηση, καθώς **μειώνεται η τιμή η συνολική δαπάνη αυξάνεται**.
  - Στο διάστημα **MZ**, όπου υπάρχει **ανελαστική** ζήτηση, καθώς **μειώνεται η τιμή η συνολική δαπάνη μειώνεται**.

$$\Gamma \rightarrow \Delta: E_{D\Gamma} = \frac{40 - 20}{10 - 20} \cdot \frac{20}{20} = -2 \quad \Gamma \rightarrow E: E_{D\Gamma} = \frac{50 - 20}{5 - 20} \cdot \frac{20}{20} = -2$$

Παρατηρούμε ότι η ελαστικότητα ζήτησης διατηρεί την ίδια τιμή. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο λόγος $\frac{\Delta Q}{\Delta P}$ είναι κοινός γιατί σχετίζεται με τον σταθερό συντελεστή διεύθυνσης της ευθείας, ενώ ο λόγος $\frac{P}{Q}$ είναι επίσης κοινός γιατί σε όλες τις περιπτώσεις υπάρχει το ίδιο αρχικό σημείο.

$$E_{D\Gamma\Delta} = \frac{40 - 20}{10 - 20} \cdot \frac{20 + 10}{20 + 40} = -1 \quad E_{D\Gamma E} = \frac{50 - 20}{5 - 20} \cdot \frac{5 + 20}{20 + 50} \approx -0,7$$

- Από το **Γ** στο **Δ** η **συνολική δαπάνη** των καταναλωτών παραμένει **σταθερή**. Αυτό αιτιολογείται με την **ελαστικότητα τόξου** που είναι $|E_D| = 1$ (**μοναδιαία ελαστικότητα**) και **όχι** με την ελαστικότητα σημείου που είναι $|E_D| > 1$ (ελαστική ζήτηση).
- Από το **Γ** στο **E** η **συνολική δαπάνη** των καταναλωτών **μειώνεται**. Αυτό αιτιολογείται με την **ελαστικότητα τόξου** που είναι $|E_D| < 1$ (**ανελαστική ζήτηση**) και **όχι** με την ελαστικότητα σημείου που είναι $|E_D| > 1$ (ελαστική ζήτηση).
- Το **συμπέρασμα** που προκύπτει είναι ότι ενδέχεται η μεταβολή της συνολικής δαπάνης να μην δικαιολογείται με την ελαστικότητα σημείου αλλά με την ελαστικότητα τόξου που λαμβάνει υπόψη τις μεγάλες μεταβολές της τιμής ή/και της ποσότητας.

Ισοσκελής υπερβολή της μορφής : $Q_D = \frac{A}{P}$ ($A > 0$)

- ▶ Δίνεται η συνάρτηση $Q_D = \frac{200}{P}$.
- ▶ Κατασκευάζουμε ένα πίνακα για τιμές (P) : 5, 20, 40 και 50.

	P	Q _D
A	5	40
B	20	10
Γ	40	5
Δ	50	4

- ▶ Υπολογίζουμε τη συνολική δαπάνη των καταναλωτών στα τέσσερα σημεία :
 $\Sigma\Delta_A = 5 \cdot 40 = 200$ $\Sigma\Delta_B = 20 \cdot 10 = 200$ $\Sigma\Delta_\Gamma = 40 \cdot 5 = 200$ $\Sigma\Delta_\Delta = 50 \cdot 4 = 200$
 Άρα η **συνολική δαπάνη** παραμένει **σταθερή**

- Υπολογίζουμε την ελαστικότητα ζήτησης ως προς την τιμή στα σημεία Α, Β, Γ καθώς και στα τόξα ΑΒ, ΒΓ, ΓΔ.

	ΣΗΜΕΙΑ	ΤΟΞΑ
A → B :	$E_{DA} = \frac{10 - 40}{20 - 5} \cdot \frac{5}{40} = -0,25$	$E_{DAB} = \frac{10 - 40}{20 - 5} \cdot \frac{5 + 20}{40 + 10} = -1$
B → Γ :	$E_{DB} = \frac{5 - 10}{40 - 20} \cdot \frac{20}{10} = 0,5$	$E_{DBΓ} = \frac{5 - 10}{40 - 20} \cdot \frac{20 + 40}{10 + 5} = 1$
Γ → Δ :	$E_{DΓ} = \frac{4 - 5}{50 - 40} \cdot \frac{40}{5} = -0,8$	$E_{DΓΔ} = \frac{4 - 5}{50 - 40} \cdot \frac{40 + 50}{5 + 4} = -1$

Η τοξοειδής ελαστικότητα ζήτησης ως προς την τιμή είναι ίση με (-1) σε όλα τα τόξα. Άρα, σε μία **ισοσκελή υπερβολή** παρατηρείται **μοναδιαία τοξοειδής ελαστικότητα** ζήτησης, γι' αυτό άλλωστε η συνολική δαπάνη παραμένει σταθερή. Πρέπει να αναφερθεί ότι παρατηρείται και μοναδιαία ελαστικότητα σημείου αλλά μόνο σε θεωρητικό επίπεδο (για απειροελάχιστες μεταβολές της τιμής και της ποσότητας).

Ευθεία ζήτησης που είναι κάθετη στον άξονα των Q της μορφής : $Q_D = \alpha$ ($\alpha \geq 0$)

- Δίνεται η συνάρτηση $Q_D = 60$.
- Κατασκευάζουμε ένα πίνακα για τιμές (P) : 5, 10 και 20.

	P	Q_D
A	5	60
B	10	60
Γ	20	60

- Παρατηρούμε ότι η **ποσότητα Q_D παραμένει σταθερή** σε κάθε μεταβολή της τιμής. Άρα, $\Delta Q_D (\%) = 0\%$ και $E_D = 0$. Έχουμε, δηλαδή, **πλήρως ανελαστική ζήτηση**.
- Υπολογίζουμε τη συνολική δαπάνη των καταναλωτών στα τρία σημεία :

$$\Sigma \Delta_A = 5 \cdot 60 = 300 \quad \Sigma \Delta_B = 10 \cdot 60 = 600 \quad \Sigma \Delta_\Gamma = 20 \cdot 60 = 1200$$

Άρα η **συνολική δαπάνη ακολουθεί τη μεταβολή της τιμής**, δηλαδή αυξάνεται όταν αυξάνεται η τιμή και μειώνεται όταν μειώνεται η τιμή.

Ευθεία ζήτησης που είναι κάθετη στον άξονα των P της μορφής : $P = \alpha$ ($\alpha \geq 0$)

- Δίνεται η συνάρτηση $P = 10$.
- Κατασκευάζουμε ένα πίνακα με τρία ενδεικτικά σημεία, όπου στην ίδια τιμή (P) αντιστοιχούν τρεις διαφορετικές ποσότητες.

	P	Q_D
A	10	20
B	10	30
Γ	10	40

- Αφού η τιμή **P παραμένει σταθερή**, ισχύει $\Delta P (\%) = 0\%$ και $E_D \rightarrow -\infty$. Έχουμε, δηλαδή, **τελείως ελαστική ζήτηση**.
- Υπολογίζουμε τη συνολική δαπάνη των καταναλωτών στα τρία σημεία :

$$\Sigma \Delta_A = 10 \cdot 20 = 200 \quad \Sigma \Delta_B = 10 \cdot 30 = 300 \quad \Sigma \Delta_\Gamma = 10 \cdot 40 = 400$$

Άρα η **συνολική δαπάνη ακολουθεί τη μεταβολή της ποσότητας**, δηλαδή αυξάνεται όταν αυξάνεται η ποσότητα και μειώνεται όταν μειώνεται η ποσότητα.